

Μάθημα 42ο

*Ὁ δράκων, ὁ ὄφις ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος,
ὁ καλούμενος Διάβολος καὶ Σατανᾶς.*

Περί ἀγγέλων καὶ δαιμόνων.

Θεός, παιδιά, δημιούργησε τούς πρωτοπλάστους εὐτυχεῖς. Τούς τοποθέτησε στὸν Παράδεισο γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινὰ εὐτυχεῖς. Ἐξ ἄλλου ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ αἰσθάνονται καλὰ, καὶ κανένα ἀπὸ αὐτὰ δέν νιώθει ζημιωμένο ἢ δυστυχισμένο. Ἀκόμα καὶ ἓνα σκουλήκι πού βλέπουμε στή γῆ, στό χῶμα, δέν πρέπει νὰ τό θεωροῦμε ὅτι εἶναι δυστυχισμένο. Βεβαίως, σέ σχέση μ' ἐμᾶς, μπορεῖ νὰ ποῦμε: πῶς αὐτό τό σκουλήκι –πού δέν ἔχει μάτια, πού δέν ἔχει πόδια, πού κινεῖται μέσα στή γῆ, πού δέν βλέπει τό ἡλιακό φῶς– πῶς μπορεῖ αὐτό τό σκουλήκι νὰ εἶναι εὐτυχισμένο; Ὅμως, ἂν εἶχαμε τήν δυνατότητα νὰ τό ρωτήσουμε, θά μᾶς ἔλεγε ὅτι εἶναι εὐτυχισμένο. Ὁ Θεός δέν δημιουργεῖ δυστυχισμένα ὄντα· ὅ,τι δημιουργεῖ εἶναι εὐτυχισμένο, εἶναι εὐχαριστημένο· διότι, σημειώνει σαφῶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, «καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὰ πάντα, ὅσα

ἐποίησε, καὶ ἰδοὺ καλὰ λίαν»¹, ὅλα ἦταν πολὺ καλά.

Καὶ ὅμως, παιδιά, σέ κάποια στιγμή ἀρχίζει ἡ δυστυχία τῆς δημιουργίας. Δυστυχῶς, εἴσοδος γι' αὐτὸ στάθηκε ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος, αἷτιος δέ τοῦ κακοῦ ὁ διάβολος. Ἄς δοῦμε λοιπὸν πῶς ἀρχίζει αὐτή ἡ ἱστορία τῆς δυστυχίας τῆς δημιουργίας.

Ἀναφέρεται στό 3ο κεφάλαιο τῆς *Γενέσεως* ὅτι ἐκεῖ ὁ Μωυσῆς λέει: «Ὁ δὲ ὄφις ἦν φρονημώτατος πάντων τῶν θηρίων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὃν ἐποίησε Κύριος ὁ Θεός. καὶ εἶπεν ὁ ὄφις τῇ γυναικί· τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός οὐ μὴ φάγετε ἀπὸ παντὸς ξύλου τοῦ παραδείσου;»². Σᾶς τό μεταφράζω: Τό φίδι ἦταν τό πιό φρόνιμο ἀπ' ὅλα τά ζῶα πού ὑπῆρχαν πάνω στή γῆ, ἀπ' ὅσα δημιούργησε ὁ Θεός. Καί εἶπε τό φίδι στή γυναίκα: *Πῶς καί ἔτσι σᾶς εἶπε ὁ Θεός νά μὴ φᾶτε τόν καρπό ἀπὸ ὅλα τά δένδρα τοῦ Παραδείσου;*

Ἀκολουθεῖ ἓνας διάλογος, τό τέλος τοῦ ὁποίου θά εἶναι ἀκριβῶς ἡ δυστυχία, ἡ πτώση. Ὁ διάλογος αὐτός θά μᾶς ἀπασχολήσει ἀρκετά, γιατί ἔχει πολλὰ στοιχεῖα νά μᾶς δώσει, τά ὁποῖα καί θά ἀναλύσουμε. Θά δοῦμε ὅτι ὁ διάλογος αὐτός, πάλι κατὰ δυστυχία, δέν σταμάτησε, ἀλλά συνεχίζεται διαρκῶς μέσα στήν Ἱστορία. Πάντοτε συνεχίζεται ὁ διάλογος αὐτός ἀνάμεσα στόν διάβολο καί τόν ἄνθρωπο! Ἀπλῶς ἡ ἀρχή ἔγινε ἐκεῖ στόν Παράδεισο, μέ τήν φοβερή ἐπίπτωση νά χάσουν οἱ πρωτόπλαστοι τόν Παράδεισο. Ἀλλά ἄς δοῦμε τά πράγματα πιό ἀναλυτικά.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέει: «Ὁρῶν τοίνυν ἄγγε-

1. *Γέν.* 1, 31.

2. *Γέν.* 3, 1.

λον ἐπίγειον ἐπὶ γῆς τυγχάνοντα, καὶ ὑπὸ τῆς βασκανίας τηρόμενος ὁ ἀρχέκακος δαίμων, ἐπειδὴ αὐτὸς ἐν ταῖς ἄνω δυνάμεσι τελῶν, διὰ μοχθηρίαν προαιρέσεως καὶ κακίας ὑπερβολὴν ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου ἐρῶρι-φη κάτω, πολλῇ κέχρηται τῇ μηχανῇ, ὥστε τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ ἀποστερηῆσαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀγνώμονα αὐτὸν ἀπεργασάμενος γυμνῶσαι τῶν τοσοῦτων ἀγαθῶν, τῶν διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ φιланθρωπίαν παρασχεθέντων αὐτῷ»³.

Ὁ διάβολος, ὁ ἀρχέκακος αὐτός, ὁ ἀρχηγός τῆς κακίας, ὅταν εἶδε τὸν ἄνθρωπο στή γῇ, συνέκρινε τὸν ἑαυτό του μὲν ἐκείνον. Καὶ ἐκείνον μὲν ὁ Θεός τὸν ἔκανε πνεῦμα, ἀλλὰ τὸν ἄνθρωπο ὅμως, πού τὸν ἔκανε καὶ πνεῦμα καὶ ὕλη, τὸν βλέπει νὰ ζεῖ μαζί Του μέσα στὸν Παράδεισο σάν ἄγγελος. Καὶ τότε ἄρχισε νὰ λιώνει ἀπὸ τὸν φθόνο του καὶ νὰ λέει: Ἐγὼ ἔπessa ἀπὸ τὴν ἄνω φωτοφορία τοῦ Θεοῦ, τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ⁴ γιατί λοιπόν αὐτός, ὁ ἄνθρωπος, νὰ ἀπολαμβάνει τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ; Γιατί αὐτός νὰ λέγεται παιδί τοῦ Θεοῦ; Θά τό καταστρέψω τό ἔργο τοῦ Θεοῦ!...⁵

Εἶναι ἐκεῖνο, παιδιά, πού παρατηροῦμε καὶ στοὺς φθονερούς ἀνθρώπους. Εἶδατε τί λέξεις χρησιμοποιεῖ ὁ ἱερός Χρυσόστομος; Χρησιμοποιεῖ τό οὐσιαστικό βασκανία καὶ τό ρῆμα βασκαίνω. «Καὶ ὑπὸ τῆς βασκα-

3. Εἰς τὴν Γένεσιν, PG 53, 126.

4. Βλ. Μικρὸν Εὐχολόγιον, Α' εὐχή Ἐξορκισμῶν Μ. Βασιλείου, ἔκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι 1956, σ. 262, καὶ Ἀποκ. 12, 9.

5. Βλ. Σοφ. Σολ. 2, 24: «φθόνῳ δὲ διαβόλου θάνατος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον». Πρβλ. Βασιλείου Σελευκείας, Λόγοι, Γ', PG 85, 53C.

νίας τηκόμενος» λέει· ἔλιωνε ἀπό τόν φθόνο! *Βασκανί-α* εἶναι αὐτό πού λέμε *μάτιασμα*. Αὐτό πού τό ξέρετε ὅλοι σας. Καί πού δυστυχῶς οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν πάλι δαιμονική μέθοδο γιά νά θεραπεύσουν δηθεν ἕναν πονοκέφαλο, μία ἀδιαθεσία ἢ μία δύσθυμη κατάσταση, μέ τό νά κάνουν κάποιες παραχαράξεις τοῦ μυστηρίου τοῦ Εὐχελαίου· δηλαδή νά βάζουν νερό μέ λάδι, νά βάζουν νερό μέ κάρβουνα, λέγοντας καί γητειές, γιά νά θεραπεύσουν αὐτή τήν κατάσταση. Κακῶς, κάκιστα!

Ἐλιωνε λοιπόν ἀπό τόν φθόνο του ὁ διάβολος, ὅταν ἔβλεπε τόν ἄνθρωπο νά ζεῖ ἔτσι, καί εἶπε ὅτι θά τόν καταστρέψει. Εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι βλέπουμε καί σέ φθονερούς ἀνθρώπους. Ἀκοῦστε τί φαινόμενα παρατηροῦνται, πού βέβαια δέν σᾶς εἶναι ἄγνωστα.

Ἕνας ἄνθρωπος βγάζει στήν κυκλοφορία ἕνα λεωφορεῖο καινούργιο, μέ θέσεις πού εἶναι ἀπό ὠραία ταπετσαρία. Πάει ὅμως ὁ ἄνθρωπος τό βράδυ στό γκαράζ τό αὐτοκίνητό του καί παρατηρεῖ πώς κάποιος ἔχει κόψει τίς ταπετσαρίες τοῦ αὐτοκινήτου μέ ξυράφι!

Θά πεῖ κανεῖς: *Μά γιατί;*...

Ἀπλῶς, ὁ ἄνθρωπος πού τό ἔκανε σκέφτηκε: *Γιατί αὐτός νά ἔχει καινούργιο αὐτοκίνητο;*...

Βρέ, ταλαίπωρε, φτωχέ ἄνθρωπε!... τό καινούργιο αὐτοκίνητο ἐσένα ἐξυπηρετεῖ... ἐσένα, πού σ' ἔβαλε ἐπιβάτη μέσα! Θά κερδίσει βεβαίως ὁ ἰδιοκτήτης γιά νά ζήσει· ἀλλά ἐσένα ἔβαλε μέσα ὡς ἐπιβάτη. Γιατί δέν τό χαίρεσαι; Γιατί δέν λές *ὦραϊο εἶναι τό αὐτοκίνητο· νά τό χαίρεται καί αὐτός πού τό ἔχει, νά τό χαίρομαι καί ἐγώ σάν ἐπιβάτης;* Γιατί λές *ὄχι· θά τό καταστρέψω;*...

Ξέρετε, ὁ φθόνος εἶναι παράλογος· δέν μπορούμε νά βροῦμε στοιχεῖα λογικῆς μέσα στόν φθόνο, δέν ὑπάρχει λογική.⁶

Ἦ βλέπετε κάτι τό ἀντίστοιχο: Μπαίνει κάποιος μέ καινούργιο κοστούμι μέσα στό λεωφορεῖο, καί ὅταν πάει στό σπίτι του διαπιστώνει ὅτι τοῦ τό ἔχουν κόψει μέ ξυράφι! Γιατί; Ἐπειδή αὐτός πού τοῦ τό ἔκοψε φθόνησε, γιατί ὁ ἄλλος φοροῦσε καινούργιο κοστούμι!

Ἀπό τήν εἰκόνα αὐτή, παιδιά, πού εἶναι πραγματική, καθημερινή μέσα στή ζωή μας, ἐκπλήσσεται κανεῖς πῶς ὑπάρχουν τέτοιοι ἄνθρωποι!... Κι ὅμως ὑπάρχουν! Σέ μιὰ μεγέθυση, φανταστεῖτε το αὐτό στόν διάβολο, ὁ ὅποιος ἤθελε νά καταστρέψει τό ἔργο τοῦ Θεοῦ!

Πῶς νά τό καταστρέψει ὅμως;

Εἶδε ὅτι τούς πρωτοπλάστους ὁ Θεός τούς ἔκανε ἐλεύθερους, μέ αὐτεξούσιο· τούς εἶδε νά τούς δίνει μιὰ ἐντολή ὁ Θεός, καί μηχανεύτηκε, ὅπως λέει ἐδῶ, «πολλῇ κέχρηται τῇ μηχανῇ», δηλαδή ἐπινόησε ὁ διάβολος ἓναν τρόπο, μέ τά δεδομένα στοιχεῖα, γιά νά ἐπιτύχει τόν σκοπό του, τήν καταστροφή.

Ἔτσι, ἀπό τή στιγμή πού συνέλαβε ὁ διάβολος τό σχέδιο τῆς καταστροφῆς, παιδιά, καί τό ἔβαλε σέ ἐνέρ-

6. Γενικά, ὅλα τά πάθη ἐμπεριέχουν τό στοιχεῖο τῆς ἀλογίας, τοῦ παραλόγου. Βλ. ἁγ. Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Μυσταγωγία, Περι ἀγάπης ἑκατοντάς Β΄*, PG 90, 988-989: «Πάθος ἐστὶ κίνησις ψυχῆς παρὰ φύσιν ἢ ἐπὶ φιλίαν ἄλογον ἢ ἐπὶ μῖσος ἄκριτον ἢ τινος ἢ διὰ τι τῶν αἰσθητῶν. Οἷον ἐπὶ μὲν φιλίαν ἄλογον ἢ βρωμάτων ἢ γυναικὸς ἢ χρημάτων ἢ δόξης παρερχομένης ἢ τινος ἄλλου τῶν αἰσθητῶν ἢ διὰ ταῦτα», καί ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Ἐκδοσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως*, PG 94, 940-941: «Πάθος ἐστὶ κίνησις ἄλογος τῆς ψυχῆς δι' ὑπόληψιν καλοῦ ἢ κακοῦ».

γεια, ἄρχισε καί ἡ δυστυχία στή δημιουργία. Βέβαια, ἔτσι, ἐν περιλήψει σᾶς λέω ὅτι τό ἔργο τοῦ Θεοῦ δέν ἔμεινε κατεστραμμένο. Ὁ Θεός ἀνακαίνισε τόν ἄνθρωπο, ἀνακαίνισε καί τή δημιουργία· δηλαδή ἦρθε ὁ Χριστός καί διόρθωσε τά πράγματα.

Ἡ διόρθωση, στήν πρώτη φάση της, ἔγινε μέ τή διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ, καί εἶχε χαρακτήρα πίστεως. Πρέπει νά πιστέψουμε στόν λόγο τοῦ Θεοῦ· διότι οἱ πρωτόπλαστοι δέν πίστεψαν. Μετά ὁ Χριστός ἐτοίμασε τόν δρόμο τῆς ὀντολογικῆς μας σωτηρίας. Τό ἀποτέλεσμα δηλαδή τῆς ἁμαρτίας, δηλαδή ὁ θάνατος, αὐτό καταργήθηκε. Καταργήθηκε μέ τήν ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ, πού θά τήν ἀκολουθήσει καί ἡ δική μας ἀνάσταση. Καί λέγεται ὀντολογική ἡ σωτηρία γιατί ἀναφέρεται σ' ὅλη μας τήν ὑπαρξη, στό σῶμα μας καί τήν ψυχή, σ' αὐτή τήν ἴδια τήν κατασκευή μας. Ἀλλά καί ὁλόκληρη ἡ κτίση θά ἀνακαινιστεῖ καί θά γίνει ἓνας καλύτερος Παράδεισος· ὅχι ὅπως ὁ ἀρχαῖος Παράδεισος, ἀλλά ἓνας καλύτερος, μέσα στόν ὁποῖο δέν θά ὑπάρχει πιά τό κακό, δέν θά ὑπάρχει ἡ φθορά, δέν θά ὑπάρχει ὁ θάνατος.⁷

Ὁ Θεός λοιπόν ἀνακαινίζει τόν ἄνθρωπο καί τήν δημιουργία, καί αὕτη ἡ ἀνακαίνισή του εἶναι ἀκριβῶς αὐτό πού λέμε Χριστιανισμός. Αὐτό εἶναι ὁ Χριστιανισμός, παιδιά. Ἄν σᾶς ρωτήσουν τί εἶναι ὁ Χριστιανισμός, αὐτό θά ἀπαντήσετε· ὅτι ἦρθε ὁ Θεός, μέ τήν ἐνανθρώπησή Του, νά ἀνακαινίσει τόν ἄνθρωπο καί τή δημιουργία. Ὁ διάβολος, καταστρέφοντας τόν ἄνθρω-

7. Βλ. Ἠσ. 25, 8. Ὡσηέ 13, 14. Α΄ Κορ. 15, 26. Ἀποκ. 20, 14. κ. ἀ.

πο, πήγε νά καταστρέψει όλόκληρη τήν δημιουργία· γιατί ὁ Θεός ἔκανε τή δημιουργία γιά τόν ἄνθρωπο, ὅπως λέγαμε σ' ἓνα παλιό μας μάθημα.⁸

Ἀλλά ἄς δοῦμε τά πράγματα κάπως πιό ἀναλυτικά.

Μᾶς κάνει ἐντύπωση ὅτι ἡ Ἁγία Γραφή μιλάει γιά φίδι, ἀλλά δέν μιλάει γιά τόν διάβολο. Λέει ὅτι τό φίδι ἦταν τό πιό φρόνιμο ἀπό ὅλα τά ζῶα τῆς γῆς. Καί ἔτσι δίνεται ἡ ἐντύπωση ὅτι γιά ὅλη τήν ἱστορία τῆς πώσεως τῶν πρωτοπλάστων εὐθύνεται τό ζῶο φίδι. Αὐτή ἡ ἐντύπωση δίνεται. Διαβάστε τό κείμενο· δέν θά βρεῖτε πουθενά τή λέξη *σατανᾶς*, *δαίμων*, *διάβολος*, πουθενά ἀναφέρεται μόνο τό φίδι. Ἐνας ἀναγνώστης λοιπόν, προσεκτικός ἐννοεῖται, πού διαβάζει γιά πρώτη φορά τήν Ἁγία Γραφή, ἀμέσως θά σχηματίσει τήν ἐντύπωση ὅτι αὐτό τό ζῶο ἐργάστηκε ὅλη τήν καταστροφή.⁹

8. Βλ. *Ἡ Γένεσις, Τόμος Α΄, Μάθημα 3ο*, ἐκδ. Ἱ. Μ. Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017, σ. 64. Ἐπίσης βλ. ἱεροῦ Χρισοστόμου, *Εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον*, PG 48, 1029: «Οὐ καταφρονῶ ἀνθρώπου· κἂν εἷς ᾗ, ἄνθρωπός ἐστι, τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον... δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη, καὶ ἥλιος φαίνει, καὶ σελήνη τρέχει, καὶ ἄηρ ἐξεχέθη, καὶ πηγαὶ βρύνουσι, καὶ θάλαττα ἠπλώθη, καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν, καὶ νόμος ἐδόθη· καὶ τί δεῖ πάντα λέγειν; Δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο.». Πρβλ. *Ἐβρ.* 2, 8.

9. Ἡ ἐνότητα αὐτῇ (Γέν. 3, 1-7) δέν ἀναφέρεται ἄμεσα στὸν σατανᾶ. Ἐδῶ ὁ πειρασμός ὀνομάζεται *nāhās*, πού στά ἐβραϊκά εἶναι ἡ συνήθης λέξη γιά τό φίδι. Ἡ ἔννοια αὐτῇ (*nāhās*=ὄφις) συναντᾶται καί στά βιβλία *Ἀριθμοί* (21, 7-9), *Δευτερονόμιον* (8, 15), *Παροιμίαι* (23, 32) κ.ἄ.. Εἶναι πιθανόν νά ὑπάρχει κάποια σύνδεση μεταξύ τῶν ἐννοιῶν *nāhās* καί *nehōset* (χάλκινος). Πράγματι, στό βιβλίον *Ἀριθμοί* (21, 9) διαβάζουμε ὅτι ὁ Μωυσῆς κατασκεύασε ἓνα χάλκινο φίδι (*nāhās nehōset*). Ἡ σύνδεση αὐτῇ τῆς ἔννοιας

Παρατηροῦμε ὅμως ὅτι καί σέ ὁλόκληρο τό βιβλίον τῆς *Γενέσεως* δέν γίνεται καθόλου λόγος περί ἀγγέλων καί περί δαιμόνων. Πουθενά. Καί τοῦτο κατ' οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ, δηλαδή προγραμματισμένα ἀπό τόν Θεό, γιά νά μή λατρεύσουν οἱ Ἑβραῖοι τά πνεύματα αὐτά, τοὺς ἀγγέλους ἔσω, ὡς θεούς. Διότι ἀπό πλευρᾶς θρησκευτικῆς, γνώσεως θρησκευτικῆς, ἦταν νηπιώδεις οἱ Ἑβραῖοι. Τί γνώριζαν; τί ἀποκάλυψη εἶχαν;

Σημειώστε ὅτι εἶναι ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ. Ἦρθαν νά μείνουν στήν Αἴγυπτο ἐξαιτίας τοῦ Ἰωσήφ, καί παρέμειναν στήν Αἴγυπτο τετρακόσια τριάντα χρόνια, χωρίς ἐκπαίδευση, χωρίς ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια· ἐπόμενο ἦταν οὔτε γνώση νά ἔχει ὁ λαός αὐτός οὔτε τίποτε.

Ὅταν λοιπόν ὁ Μωυσῆς ἔγραψε τήν *Γένεση*, ἀπέφυγε νά γράφει γιά τοὺς ἀγγέλους καί γιά τοὺς δαίμονες, σκόπιμα, ὅπως σᾶς ἐξήγησα, γιά νά μήν ἐκλάβουν οἱ Ἑβραῖοι ὡς θεούς αὐτά τά πνεύματα. Καί ἔτσι, στό προσκήνιο τῆς Ἱστορίας, στό βιβλίον τῆς *Γενέσεως*, εἶναι μόνον ὁ Θεός καί ὁ ἄνθρωπος· τίποτε ἄλλο· δέν φαίνεται τίποτε ἄλλο. Κι ἔτσι τοποθετεῖται τό φίδι σάν νά εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ. Ὅπως λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ἡ Γραφή μιλάει κατά τόν τρόπο της. Ἕνας ἀπό τοὺς τρόπους της εἶναι κι αὐτός πού σᾶς ἀνέφερα τώρα· ὅτι ἀποσιωπᾷ τό ὄνομα *διάβολος*. Ἀλλά πρόκειται γιά τόν διάβολο.

Αὐτό μᾶς τό σημειώνει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής Ἰωάννης στήν *Αποκάλυψη* του ὡς ἐξῆς: «ὁ δράκων, ὁ ὁ-

nāhās μέ τό nehōset ὑποδηλώνει μιὰ λαμπερή καί φωτεινή ἐμφάνιση, πού οἴγουρα τράβηξε τήν προσοχή τῆς Εὐας. Βλ. V. P. Hamilton, TNCOT, *The book of Genesis*, 1-17, p. 187.

φης ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος, ὁ καλούμενος Διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην»¹⁰. Κοιτάξτε ὀνόματα καὶ χαρακτηρισμοὶ κατὰ συσσώρευση, μαζεμένα ὅλα μαζί! Εἶναι ἓνα πολύτιμο χωρίο, πού βλέπει κανεῖς, μόνο σ' αὐτό, ὅλα τὰ ὀνόματα τοῦ σατανᾶ, ἀκόμη καὶ τὴ δράση του.

Κοιτάξτε πῶς τὸν ἀποκαλεῖ· τὸν ἀποκαλεῖ πρῶτα-πρῶτα *δράκοντα*! Ὅπως θὰ ξέρετε, *δράκων* σημαίνει φίδι, καὶ μάλιστα μεγάλο φίδι. Ἡ λέξη *δράκων* πέρασε στὰ παραμύθια μας μέ τὴν ὀνομασία *δράκος*. Καί ὅταν διηγούμαστε παραμύθια στὰ παιδιά καὶ ἀναφέρουμε τό ὄνομα *δράκος*, ὑποτίθεται πῶς τὰ παιδιά φοβοῦνται – ἂν φοβοῦνται. Ὡστόσο ὅμως *δράκος*, «ὁ *δράκων*», λέγεται τό μεγάλο, τό τερατῶδες φίδι.

Παρακάτω λέει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής: «ὁ ὄφης ὁ μέγας», τό φίδι τό μεγάλο· εἶναι μία, θὰ λέγαμε, ἄλλη ἔκφραση τῆς ἴδιας ἐννοίας, δηλαδή τοῦ δράκοντος. Καὶ συμπληρώνει: «ὁ ὄφης ὁ μέγας ὁ ἀρχαῖος». Ποιός εἶναι αὐτός ὁ ἀρχαῖος ὄφης; Εἶναι αὐτός πού ἐμφανίστηκε στὸν Παράδεισο τοῦ Θεοῦ γιὰ νά πειράξει τοὺς πρωτοπλάστους καὶ νά τοὺς ρίξει. Καὶ λέει στή συνέχεια ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής: «ὁ καλούμενος Διάβολος καὶ Σατανᾶς»· αὐτός πού καλεῖται διάβολος καὶ σατανᾶς στὰ βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς, εἴτε στὴν Παλαιὰ εἴτε στὴν Καινὴ Διαθήκη.

Γιατί λέγεται διάβολος; Διότι διέβαλε τὸν Θεό στους πρωτοπλάστους· κατηγορήσε καὶ συκοφάντησε τὸν Θεό στους πρωτοπλάστους. Τούς εἶπε ψέματα· αὐ-

10. Ἀποκ. 12, 9.

τό σημαίνει *συκοφαντία*: ψεύδος ἀνύπαρκτο. Τούς εἶπε: Ὁ Θεός σᾶς εἶπε νά μή δοκιμάσετε ἀπό τόν καρπό τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως καλοῦ καί πονηροῦ, γιά νά μήν ἀνοίξουν τά μάτια σας καί γίνετε καί ἐσεῖς θεοί, ὅπως εἶναι ἐκεῖνος.

Μέ ἄλλα λόγια, σάν νά ἤθελε νά τοὺς πεῖ: Ὁ Θεός σᾶς ζηλεύει. Ναί μέν σᾶς δημιουργήσε, ἀλλά μετά ἄρχισε νά σᾶς ζηλεύει. Βλέπετε, ἀνακλᾶ, προβάλλει τά δικά του πάθη ὁ διάβολος, γιατί ὁ ἴδιος ζηλεύει. Καί ἐπειδή ὁ Θεός σᾶς ζηλεύει, σᾶς ἀπαγόρευσε νά δοκιμάσετε ἀπό τόν καρπό, γιά νά μήν ἀνοίξουν τά μάτια σας καί γίνετε θεοί.

Ἔτσι, συκοφάντησε τόν Θεό στοὺς πρωτοπλάστους· γι' αὐτό καί ὀνομάστηκε *διάβολος*· εἶναι ὁ διαβάλλων, αὐτός πού κάνει διαβολές, δηλαδή λέει ψέματα γιά νά δημιουργήσει δυσμενεῖς σχέσεις ἀνάμεσα σέ δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα.

Λέγεται ὅμως καί *σατανᾶς*. Ἡ λέξη *σατανᾶς* δέν εἶναι ἐλληνική· εἶναι ἐβραϊκή. Ἐβραϊκά εἶναι *σατᾶν*· ἐξελληνίστηκε καί λέγεται *σατανᾶς*. Εἶναι μιά ὀνομασία τοῦ διαβόλου, πού εἶναι διάχυτη μέσα στήν Ἀγία Γραφή. Καί *σατᾶν* θά πεῖ *ἀντικείμενος*, αὐτός πού ἀντίκειται, πού εἶναι ἀπέναντι, αὐτός πού ἔρχεται δηλαδή ἀντίθετος στό ἔργο τοῦ Θεοῦ.¹¹

11. Ὁ ἐβραϊκός ὄρος *satan* προέρχεται ἀπό ρῆμα πού σημαίνει *ἐμποδίζω* ἢ *εἶμαι ἀντίθετος*. Κυριολεκτικά μεταφράζεται ὡς ὁ κατήγορος ἢ ὁ ἀντίπαλος, καί στήν Παλαιά Διαθήκη ἐμφανίζεται τίς περισσότερες φορές μέ τό ἄρθρο του: *ha-satan*. Στήν Παλαιά Διαθήκη πότε χρησιμοποιεῖται γιά κάποιον ἄνθρωπο (Σαμουήλ 29, 4) καί πότε γιά ἕναν ἄγγελο τοῦ Θεοῦ (Ἰώβ 1 καί 2).

Ἐδῶ πρέπει νά σᾶς πῶ ὅτι ὑπάρχει μιά λανθασμένη ἀντίληψη. Ὁ διάβολος μπορεῖ νά λέγεται ἀπό τήν Ἀγία Γραφή *θεός τοῦ αἰῶνος τούτου*,¹² ἀλλά δέν εἶναι θεός μέ τήν φιλοσοφική ἔννοια, ὅτι δηλαδή εἶναι μιά ἀρχή, ὅπως εἶναι καί ὁ Θεός· κάθε ἄλλο. Ὁ διάβολος εἶναι κτίσμα· ὑπῆρξε ἀγαθός ἄγγελος, ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια. Λέγεται μέν *θεός*, ἀλλά δέν εἶναι ὅμως ὡς ἀρχή, ὅπως εἶναι ὁ Ἅγιος Τριαδικός Θεός. Ἄρα δέν μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι εἶναι ὁ ἀντικείμενος μέ τήν ἔννοια πού πίστευαν οἱ Γνωστικοί.

Ὁ Γνωστικισμός ἦταν μιά αἵρεση, ἦταν ἓνα συνονθύλευμα, μιά συρραφή πολλῶν ἀνόμοιων θρησκευτῶν καί φιλοσοφικῶν σπερμάτων καί στοιχείων.¹³ Ὁ Γνωστικισμός –δυναρχικό πάντοτε σύστημα– λέει πῶς δύο ἀρχές ρυθμίζουν τά τοῦ κόσμου· ὁ θεός τοῦ ἀγαθοῦ, πού εἶναι μιά ἀρχή, καί ὁ θεός τοῦ κακοῦ, μιά ἄλλη ἀρχή· ὁ θεός τοῦ φωτός καί ὁ θεός τοῦ σκοτός, ἢ ὁ θεός τῆς ὕλης καί ὁ θεός τῶν πνευμάτων. Λέει ἀκόμα ὅτι αὐτοί οἱ δύο θεοί εἶναι πάντοτε σέ μιά ἀντίθεση, καί ὁ ἀγώνας τους δέν τελειώνει ποτέ.

Αὐτά βεβαίως εἶναι παραμύθια. Ὁ Θεός εἶναι ἕνας, ἀγαθός, καί δημιουργήσε τά πάντα μέ τήν ἀγάπη Του, τή σοφία Του καί τή δύναμή Του.

Ὡστόσο ἐδῶ βλέπουμε ὅτι ὁ διάβολος λέγεται *σανᾶς* ἐπειδὴ ἀντίκειται στό ἔργο τοῦ Θεοῦ. Ποιό εἶ-

12. Βλ. Ἰωάν. 12, 31. Β΄ Κορ. 4, 4. Ἐφεσ. 6, 12.

13. Ὁ Γνωστικισμός περιελάμβανε στοιχεῖα ἐλληνικά, περσικά, ἰουδαϊκά καί χριστιανικά. Ὁ ὅρος *γνωστική αἵρεση* ἀποδόθηκε ἀπό τούς πρώτους πολεμίους τοῦ Γνωστικισμοῦ –Κλήμη Ἀλεξανδρείας, Ὡριγέννη καί Εἰρηναῖο Λουγδούνου– οἱ ὅποιοι ἀντιμετώπισαν τόν Γνωστικισμό μέ πολλά θεολογικά συγγράμματα.

ναι τό ἔργο τοῦ Θεοῦ; ἡ εὐτυχία τῆς δημιουργίας Του! γιατί ὁ Θεός ὅ,τι ἔκανε, τό ἔκανε γιά νά εἶναι εὐτυχισμένο.

Θά ἤθελα νά τό βάλετε καλά αὐτό στό μυαλό σας, ὅτι ὁ Θεός ἔκανε ὅ,τι ἔκανε γιά νά εἶναι εὐτυχισμένο! νά ζήσει! γιά νά ζήσει αἰωνίως, νά ζήσει πλάι στόν Θεό, νά ζήσει κοντά στόν Θεό! νά χαρεῖ καί νά χαίρεται πάντα τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καί τή μακαριότητα τοῦ Θεοῦ καί τήν αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ!... Θά ἤθελα νά τό θυμόσαστε αὐτό· νά εἶναι γιά σᾶς ἓνα κριτήριο σέ πολλές περιπτώσεις, ὅταν θά συναντᾶτε δυσκολίες στή ζωή σας, καί θά σᾶς φαίνεται ὅτι δῆθεν ὁ Θεός εἶναι κακός ἢ ἄδικος ἢ ὅ,τι ἄλλο.

Ἀλλά ἔχουμε καί ἓναν ἀκόμη χαρακτηρισμό τοῦ διαβόλου· εἶναι «ὁ πλανῶν τήν οἰκουμένην ὅλην»· εἶναι αὐτός πού πλανᾷ ὁλόκληρη τήν οἰκουμένη! Εἶναι ἐκεῖνο πού λέει ὁ ἱερός Εὐαγγελιστής, ὅτι «ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται»¹⁴, ὁλόκληρος ὁ κόσμος βρίσκεται μέσα στόν πονηρό, μέσα στόν διάβολο, μέσα στόν σατανᾶ. Καί ἔτσι, ἐπειδή ἀκριβῶς τά πράγματα εἶναι ὅπως σᾶς τά λέω, ἐπειδή οἱ πρωτόπλαστοι ὑποχώρησαν καί ἄφησαν τήν κυριαρχία τοῦ σατανᾶ στή ζωή τους καί στήν κτίση, γι' αὐτό, καταχρηστικά πάντοτε, λέγεται ὁ θεός τοῦ κόσμου τούτου ἢ ὁ θεός τοῦ αἰῶνος τούτου ἢ ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου.

Ὁ Χριστός τόν ἀποκάλεσε ἄρχοντα τοῦ κόσμου τούτου· «ἔρχεται, εἶπε, ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καί ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν»¹⁵, δηλαδή δέν ἔχω τίποτε τό ἔνοχο.

14. Α΄ Ἰωάν. 5, 19.

15. Ἰωάν. 14, 30.

Ναί, ἔρχεται· ἀλλὰ σέ λίγο «ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω»¹⁶, δηλαδή θά πάψει πιά νά ἔχει κυριαρχία ἐπάνω στούς ἀνθρώπους. Καί πραγματικά πετάχτηκε, μέ τόν θάνατο τοῦ Χριστοῦ, ἐπάνω στόν σταυρό.¹⁷ Καί θά πεταχτεῖ ὁριστικά ἔξω ἀπό τή δημιουργία, ὅταν αὐτή θά γίνει καινούργια, μέσα στήν ὁποία δέν θά ὑπάρχει βεβαίως τό κακό οὔτε ὁ διάβολος. Καί θά πεταχτεῖ στήν αἰώνια Κόλαση.¹⁸

Ἀλλά τίθεται τό ἐρώτημα, πού εἶναι ἓνα ἐρώτημα πολύ σοβαρό γιά πάρα πολλούς: *Πῶς βρέθηκε ὁ διάβολος; Ποίος ἔκανε τόν διάβολο; Πῶς δημιουργήθηκε ὁ διάβολος;*

Εἶναι μιά εὐλογη ἀπορία, πού, πρίν προχωρήσουμε παρακάτω, θά δοῦμε τί μᾶς λέει πάνω σ' αὐτό ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, καί θά μᾶς λυθοῦν πολλές ἀπορίες στήν παρακάτω διήγησή μας γιά τίς ποικίλες αὐτές ιδιότητες τοῦ διαβόλου. Τότε θά πεῖ κανεῖς: *Δηλαδή, ὁ διάβολος ἦταν πού μίλησε στήν Εὔα; Ἄ, δέν ἦταν τό φίδι λοιπόν!... Δηλαδή πῶς; τί; Ὑ, αὐτό τό πῶς καί τό τί, θά τό δοῦμε ἀπό τίς ιδιότητες τοῦ σατανᾶ, πού θά μάθουμε.*

Κατ' ἀρχάς, πρέπει νά ποῦμε ὅτι, πρό τῆς ὁρατῆς

16. Ἰωάν. 12, 31.

17. «Τοῖνυν "τοῦ κόσμου κρίσις" ἦτοι ἐκδίκησις, νῦν ὑπ' ἐμοῦ γίνεται. Τὸν πάντας θανατώσαντα, εἶτα καὶ ἐμοὶ τῷ ἀναιτίῳ προσβαλόντα θανατώσας ἐγὼ, ἐκδικητῆς ἔσομαι πάντων τῶν ὑπ' αὐτοῦ θανατωθέντων, καὶ "ἐκβληθήσεται ἔξω" ὁ τύραννος, διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἐμοῦ κατακριθείς.» (ἅγ. Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, *Εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην*, PG 124, 132B).

18. Βλ. Ἀποκ. 20, 10. Πρβλ. Ματθ. 25, 41.

ύλικῆς δημιουργίας, ὁ Θεός δημιούργησε τόν πνευματικό κόσμο, δηλαδή τούς ἀγγέλους. Ὁ Θεός ὑπῆρχε μόνος.

Βεβαίως, δέν ἦταν μόνος· εἶχε τήν κοινωνία τῶν τριῶν προσώπων· τοῦ Πατρὸς, τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὁ Θεός ἦταν ἀντάρκης καί μακάριος, καί εἶχε κοινωνία μεταξύ τῶν τριῶν προσώπων Του· ὁ ἕνας Θεός. Ἀλλά ὁ Θεός ἔχει πολλή ἀγάπη, καί ἤθελε νά προβάλλει ἓνα δημιούργημα ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό Του, ἔξω δηλαδή ἀπό τήν οὐσία Του. Ὅταν λέμε ἔξω ἀπό τόν ἑαυτό Του, ἐννοοῦμε κάτι πού νά μήν εἶναι ἀπό τή δική Του οὐσία, ἀλλά ἀπό μία ἄλλη, καινούργια οὐσία. Καί ἤθελε νά εἶναι λογική αὐτή ἡ καινούργια οὐσία, ὥστε νά μετέχει στήν μακαριότητά Του.

Ἔτσι, τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ ἦταν νά δημιουργήσει ἓναν κόσμο. Καί ὁ κτιστός αὐτός κόσμος εἶχε δύο, θά λέγαμε, ὄψεις. Ἡ μία του ὄψη ἦταν ὁ πνευματικός κόσμος· κτιστός πάντοτε. Διότι μόνον ὁ Θεός εἶναι ἄκτιστος, καί μόνο ἐκεῖνο πού θά ἔκανε θά ἦταν κτιστό. Ὅ,τι εἶναι ἄκτιστο, αὐτό εἶναι Θεός· ὅ,τι εἶναι κτιστό δέν εἶναι Θεός. Ἡ μία λοιπόν ὄψη τοῦ κτιστοῦ κόσμου ἦταν ὁ ἀγγελικός κόσμος· ἡ ἄλλη ὄψη ἦταν ὁ ὁρατός ὑλικός κόσμος.

Πρῶτα ὁ Θεός ἔκανε τόν πνευματικό κόσμο, μετά ἔκανε τόν ὑλικό κόσμο, δηλαδή ὅ,τι βλέπουμε στή δημιουργία, καί μετά ἔκανε ἓναν τρίτο κόσμο, πού ἦταν ἡ ἀνάμιξη τοῦ πρώτου καί τοῦ δευτέρου. Αὐτός, ὁ τρίτος κόσμος, εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Προηγήθηκε ὁ πνευματικός κόσμος, μετά ἀκολούθησε ὁ ὑλικός κόσμος, καί τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται καί ἀπό τόν

πνευματικό κόσμο, ἡ ψυχὴ του, καὶ ἀπὸ τὸν ὑλικό κόσμο, τὸ σῶμα του. Ἔχουμε λοιπὸν αὐτές τίς τρεῖς, θὰ λέγαμε, δημιουργικὲς μορφές, πού ἔδωσε ὁ Θεὸς στὸν κτιστὸ αὐτὸν κόσμο πού ἔκανε.¹⁹

Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ κόσμος τῶν πνευμάτων, ὁ πνευματικὸς κόσμος;

Ἄς δοῦμε τί μᾶς λέει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, σέ ἓνα σταχυολόγημα πού ἔκανα ἀπὸ κείμενό του.

Πρὶν προχωρήσουμε, θὰ ἤθελα νὰ σᾶς πῶ τὸ ἑξῆς. Ἄν ἔχετε προσέξει, μεταφέρω κείμενα στοῦ μάθημά μας, γιατί πρέπει νὰ ὑπάρχει μιὰ κατοχύρωση. Διότι, ὅταν λέμε κάτι καὶ ἐπικαλούμαστε τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ τίς πατερικὲς γνῶμες, ἢ, ἀκριβέστερα, ἐρμηνεῖς, ἀναμφισβήτητα κατοχυρώνονται ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέμε. Καὶ ὄχι μόνο γι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἓναν ἄλλο ἀκόμη λόγο. Ἐπειδὴ εἶστε παιδιὰ πού μορφώνεστε, καὶ ἀφοῦ τὰ ἀρχαῖα κείμενα ἔχουν ἀποσυρθεῖ ἀπὸ τὸ σχολεῖο σας καὶ δέν τὰ διδάσκετε στίς πρῶτες τάξεις του, δέν θὰ πρέπει νὰ μὴν ἔρχεστε σέ ἐπαφὴ μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα, γιατί στοῦ τέλους δέν θὰ μπορεῖτε νὰ καταλάβετε οὔτε τὸ Εὐαγγέλιο! Γιὰ νὰ ἔχουμε λοιπὸν μιὰ ἐπαφὴ μὲ τὰ ἀρχαῖα κείμενα, γι' αὐτό καὶ σᾶς μεταφέρω τὸ ἀρχαῖο κείμενο. Ὅμως μὴν πεῖτε ὅτι σᾶς κουράζει τὸ κείμενο· τὸ ἐρμηνεύουμε ἐξάλλου. Θέλω ὅμως ν' ἀκοῦτε τὸ ἀρχαῖο κείμενο, γιὰ νὰ συνηθίζουν τ' αὐτιά σας.

Γράφει λοιπὸν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός:

19. Περισσότερα γιὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ κόσμου, βλέπε στὰ τρία πρῶτα Μαθήματα στὴ *Γένεση*, πού περιλαμβάνονται στὸν Α' Τόμο, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κοιμηγείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

«Αὐτὸς τῶν ἀγγέλων ἐστὶ ποιητὴς καὶ δημιουργός, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν αὐτοὺς, κατ' οἰκείαν εἰκόνα κτίσας αὐτοὺς φύσιν ἀσώματον.»²⁰

Αὐτός –ὁ Θεός δηλαδή– εἶναι ὁ πλάστης τῶν ἀγγέλων καὶ δημιουργός τους ἀπὸ τὸ μηδέν στὴν ὑπαρξη, κάνοντάς τους, σύμφωνα μέ τή δική Του εἰκόνα, μέ φύση ἀσώματη. Ποιός εἶναι ὁ δημιουργός τῶν ἀγγέλων; Εἶναι ὁ Θεός. Αὐτός τοὺς δημιούργησε ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, δηλαδή ἐκ τοῦ μηδενός· ὅπως καὶ ἐκ τοῦ μηδενός ἔκανε καὶ τὸν ὑλικό κόσμο.²¹

Ἡ ἀρχαία ἐλληνική φιλοσοφία δέν θά μπορούσε ποτέ νά πεῖ αὐτήν τή φράση, ὅτι δηλαδή μπορούσε νά γίνει κάτι ἀπὸ τὸ μηδέν ποτέ! Αὐτό εἶναι ἓνα στοιχεῖο μόνο τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ.²²

Καί μάλιστα ἔκανε τὸν πνευματικό αὐτόν κόσμο, τοὺς ἀγγέλους, «κατ' οἰκείαν εἰκόνα κτίσας αὐτοὺς

20. Ἑκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, κεφ. 17, *Περὶ ἀγγέλων*, PG 94, 865A.

21. Πολλοὶ κοσμολόγοι δέχονται σήμερα πὼς ἡ Μεγάλη Ἑκρηξη ἦταν μία κβαντική ταλάντωση τοῦ μηδενός, μία γιγαντιαία διακύμανση τοῦ κενοῦ. Οἱ ἀποδείξεις γι' αὐτὴ τή θεωρία εἶναι οἱ ἴδιες πού ἀποδεικνύουν τὴν ἀρχὴ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ Heisenberg καὶ τὴν παρουσία τῶν εἰκονικῶν σωματιδίων. Ὅμως καὶ πάλι θά πρέπει νά φανταστοῦμε μιὰ προϋπάρχουσα τῆς Μεγάλης Ἑκρήξεως κατάσταση πού θά περιλαμβάνει φυσικὲς πραγματικότητες καὶ φυσικοὺς νόμους, πού θά προηγούνται τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου, πού, ὅπως καὶ στὴν χριστιανικὴ ἀντίληψη, ἐμφανίζονται μαζί μέ τὴν Μεγάλη Ἑκρηξη. Ἀπὸ καθαρὰ λογικὴ-φιλοσοφικὴ ἄποψη, ἡ θεολογικὴ καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ ἄποψη ταυτίζονται· διαφέρουν μόνο στὴν ὀρολογία· ἡ μὲν ὀνομάζει τὴν προϋπάρχουσα κατάσταση Θεό, ἡ δὲ ἀρχέγονη κατάσταση σὺν φυσικοὺς νόμους.

22. Βλ. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Γένεσις, Τόμος Α', Μάθημα 2ο*, ἐκδ. Ἱερῶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2017.

φύσιν ἀσώματον»· τούς ἔκανε σύμφωνα μέ τή δική Του εἰκόνα. Καί ἡ εἰκόνα ἀναφέρεται στήν ἀσώματη φύση, δηλαδή στό ὅτι εἶναι πνεύματα. Πνεῦμα ὁ Θεός, πνεῦμα καί οἱ ἄγγελοι· μέ μία διαφορά ὅμως, ὅτι τό Πνεῦμα Θεός εἶναι ἀπόλυτο, ἐνῶ τό πνεῦμα ἄγγελοι εἶναι σχετικό. Τό ἕνα σέ σχέση μέ τό ἄλλο ἔχουν τρομακτική ἀπόσταση. Θά λέγαμε ὅτι οἱ ἄγγελοι, σέ σχέση μέ τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, εἶναι παχέα πνεύματα, παχιά πνεύματα. Αὐτό συγκριτικά προσέξτε.²³ Γιά νά σᾶς πῶ ὅτι οἱ ἄγγελοι ὡς πνεύματα εἶναι τόσο παχιά –ἡ λέξη παχύ ὄχι μέ τήν ἔννοια χοντρός, ἀλλά μέ τήν ἔννοια, ἅς τό ποῦμε, ὑλικός– ὥστε οἱ ἄγγελοι δέν μποροῦν νά δοῦν τόν Θεό· ὅπως κι ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά δοῦμε τούς ἀγγέλους. Ἔτσι, οἱ ἄγγελοι δέν μποροῦν νά δοῦν τόν Θεό, γιατί εἶναι τό ἀπόλυτο Πνεῦμα. Οὔτε Τόν εἶδαν ποτέ, οὔτε ποτέ θά Τόν δοῦν.

Ἡ φύση τοῦ Θεοῦ χαρακτηρίζεται ὡς πρώτη καί ὡς τελευταία, κατά τόν ἅγιο Γρηγόριο τόν Θεολόγο. Καί ἡ μέν πρώτη εἶναι ἐκείνη πού εἶναι γνωστή μόνο στόν Θεό, ἡ δέ τελευταία εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ, πού φθάνει μέχρι τά κτίσματα, καί αὕτη εἶναι ἀντιληπτή, ὅταν ὁ Θεός τό θέλει. Εἶναι αὐτό πού λέμε *θεία δόξα*, *θεία ἐνέργεια*. Ἡ θεία δόξα ἀπλῶς εἶναι μία μορφή τῆς θείας ἐνεργείας, γιατί φυσικά ἡ θεία ἐνέργεια εἶναι ἐκείνη πού ἔχει δημιουργήσει τά πάντα.²⁴

23. Βλ. Ἑκδοσις Ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, κεφ. 17, *Περί ἀγγέλων*, PG 94, 868A: «Ἀσώματος δὲ λέγεται, καὶ ἄνλος, ὅσον πρὸς ἡμᾶς· πᾶν γὰρ συγκρινόμενον πρὸς Θεόν, τὸν μόνον ἀσύγκριτον, παχύ τε καὶ ὑλικὸν εὐρίσκεται· μόνον γὰρ ὄντως αἶνλον τὸ θεϊόν ἐστι καὶ ἀσώματον».

24. «Καὶ μικρὸν διακύψας, οὐ τὴν πρώτην τε καὶ ἀκήρατον φύ-

Ὡστε λοιπόν οἱ ἄγγελοι εἶναι πνεύματα.

Καί συνεχίζει: «Ἄγγελος τοίνυν ἐστὶν οὐσία νοερά, ἀεικίνητος, αὐτεξούσιος, ἀσώματος, Θεῷ λειτουργοῦσα, κατὰ χάριν ἐν τῇ φύσει τὸ ἀθάνατον εἰληφύϊα· ἥς οὐσίας τὸ εἶδος, καὶ τὸν ὅρον, μόνος ὁ Κτίστης ἐπίσταται. Περιγραπτοὶ εἰσιν.»²⁵.

Ὡστε λοιπόν, λέει, ὁ ἄγγελος εἶναι οὐσία νοερά, δηλαδή πνευματική, εἶναι ἀεικίνητος, μπορεῖ πάντα νὰ κινεῖται, δέν κουράζεται –μόνον ὁ ἄνθρωπος κουράζεται, πού φέρει ὑλικό σῶμα–, αὐτεξούσιος, ἐλεύθερος, ἀσώματος, δέν ἔχει σῶμα, καί ἔχει πάρει τὴν ἀθανασία κατὰ χάριν· δηλαδή δέν εἶναι στή φύση τοῦ ἀγγέλου ἡ ἀθανασία, τό νὰ εἶναι ἀθάνατος, ἀλλά ὁ ἄγγελος εἶναι ἀθάνατος γιατί ἀπλῶς τό θέλει ὁ Θεός. Ἔχει σημασία αὐτό. Τὴν οὐσία τοῦ ἀγγέλου, τό εἶδος, τό σχῆμα, καί τὸν ὅρο, τὴν κατάσταση, μόνο ὁ Θεός γνωρίζει. Τί εἶναι δηλαδή ὁ ἄγγελος, μόνο ὁ Θεός τό ξέρει.

Ἐπίσης οἱ ἄγγελοι εἶναι περιγραπτοί, δηλαδή «ὅτε γάρ εἰσιν ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐκ ἐστὶν ἐν τῇ γῇ» καὶ ἀντιστρόφως. Ὅταν ὁ ἄγγελος εἶναι στὸν οὐρανό, δέν εἶναι στή γῇ· ὅταν εἶναι στή γῇ, δέν εἶναι στὸν οὐρανό. Ὅταν εἶναι ἐδῶ μέσα, στὸν κάτω ναό, δέν εἶναι στὸν ἐπάνω ναό· καὶ ἀντιστρόφως. Συνεπῶς ὁ ἄγγελος εἶναι περιγραπτός· θυμηθεῖτε τό περιγεγραμμένο σχῆμα ἀπὸ τῆ Γεωμετρίας. Αὐτό τελικά σημαίνει ὅτι ὁ ἄγγελος δέν

σιν, καὶ ἐαυτῇ, λέγω δὴ τῇ Τριάδι, γνωσκομένην, καὶ ὅση τοῦ πρώτου καταπετάσματος εἶσω μένει, καὶ ὑπὸ τῶν χερουβὶμ συγκαλύπτεται, ἀλλ' ὅση τελευταία καὶ εἰς ἡμᾶς φθάνουσα» (Λόγος ΚΗ', θεολογικὸς δεῦτερος, Περὶ θεολογίας, PG 36, 29AB).

25. PG 94, 868BC-869AB.

εἶναι πανταχοῦ παρών. Μόνο ὁ Θεός εἶναι πανταχοῦ παρών. Ὁ Θεός εἶναι κι ἐδῶ, εἶναι κι ἐκεῖ, καί πιό πέρα καί παραπέρα καί παντοῦ, τήν ἴδια στιγμή.

Μάλιστα ὁ Θεός, ὡς τό αἰώνιο καί ἄπειρο καί τέλειο Πνεῦμα, ὅλα τά πληροῖ· «ὁ πανταχοῦ παρὼν καί τὰ πάντα πληρῶν»· καί τά πληροῖ ὅλα μέ τήν παρουσία Του. Δέν ὑπάρχει ἓνα σημεῖο πού ὁ Θεός νά μήν εἶναι. Ὅχι μέ τήν ἔννοια ὅτι ἀπλῶς τό βλέπει αὐτό τό σημεῖο, ἀλλά βρίσκεται πραγματικά στό σημεῖο αὐτό· τά πάντα πληροῖ!... Ἐνῶ οἱ ἄγγελοι δέν πληροῦν τά πάντα· ὅπως καί ἐμεῖς, οἱ ἄνθρωποι, δέν πληροῦμε τά πάντα.

Προσέξτε αὐτά τά χαρακτηριστικά. Πολλές φορές ἔρχονται ἀπορίες σας, ὅπως: *τί μπορεῖ νά εἶναι ὁ διάβολος; τί μπορεῖ νά εἶναι ὁ ἄγγελος;* Τά ἴδια χαρακτηριστικά ὑπάρχουν καί στούς δαίμονες –θά τό δοῦμε στή συνέχεια–, διότι οἱ δαίμονες εἶναι ἄγγελοι, ἀρχικά ἦταν ἀγαθοί ἄγγελοι. Δέν περιορίζονται, δέν περικλείονται, λέει ὁ ἱερός Δαμασκηνός, οὔτε ἀπό κλειδαριές, οὔτε ἀπό τείχη, οὔτε ἀπό πόρτες. Δέν μπορεῖ νά πεῖς θά κλειδώσω καί θ' ἀφήσω τόν διάβολο ἀπ' ἔξω, ἢ τόν ἄγγελο· αὐτό δέν εἶναι δυνατόν.

Εἶναι μερικοί πού φοβοῦνται τόν διάβολο. Δέν θά ἔπρεπε ὅμως νά τόν φοβοῦνται. Δέν θά ἔπρεπε νά τόν φοβοῦνται –τό ξαναλέω αὐτό– γιατί δέν ἔχει δικαίωμα ὁ διάβολος νά πειράξει τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ, παρὰ μόνο ἐάν τοῦ παραχωρηθεῖ ἀπό τόν Θεό. Καί θά τοῦ παραχωρηθεῖ μόνο ἂν ὁ ἄνθρωπος τό προκαλέσει· δηλαδή τό προκαλέσει μέ τή ζωή του· καί τότε ὁ Θεός θά τό παραχωρήσει νά πειράξει ὁ διάβολος τόν ἄνθρωπο.

Καί ξέρετε τί κάνουν αὐτοί οἱ ἄνθρωποι; Ἐπειδή

φοβοῦνται μήπως ἐμφανιστεῖ ὁ διάβολος, κλείνουν, κλειδώνουν τὴν πόρτα τους, βάζουν καὶ χαρτιά στὴν κλειδαρότρυπα, μὴ τυχόν περάσει ἀπὸ ἐκεῖ... καὶ στὰ παράθυρα καὶ στὰ παντζούρια καὶ τζάμια καὶ κουρτίνες... καὶ ἔτσι αἰσθάνονται ἀσφαλισμένοι, ὅτι δέν θά μπεῖ ὁ διάβολος μέσα! Εἶναι κοντά πρᾶγματα αὐτά. Γι' αὐτό, σᾶς παρακαλῶ πολύ, νά γνωρίσετε πολύ καλά αὐτές τίς ιδιότητες τῶν ἀγγέλων.

»Μετασχηματίζονται δὲ πρὸς ὅπερ ἂν ὁ Δεσπότης κελεύσῃ Θεός, καὶ οὕτω τοῖς ἀνθρώποις ἐπιφαίνονται, καὶ τὰ θεῖα αὐτοῖς ἀποκαλύπτουσι μυστήρια»²⁶. Οἱ ἄγγελοι μετασχηματίζονται σέ ὅ,τι ὁ Θεός θά τοὺς διατάξῃ, καὶ ἔτσι παρουσιάζονται στοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀποκαλύπτουν τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Πῶς λοιπόν μετασχηματίζονται; ὅπως θέλει ὁ Θεός. Ἔχουν τὴν δυνατότητα νά μετασχηματιστοῦν σέ ὅ,τι θέλουν, ὅ,τι θέλει ὁ Θεός, ὅτιδήποτε.

»Πᾶσα ἡ θεολογία, ἥγουν ἡ θεία γραφή, τὰς οὐρανίους οὐσίας ἐννέα κέκληκε.»²⁷ Ὅλη ἡ θεολογία, δηλαδή ἡ Ἁγία Γραφή, μᾶς λέει ὅτι τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων, ὅλες οἱ οὐράνιες οὐσίαι, εἶναι ἐννέα.

Μᾶς λέει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγγέλων εἶναι ὅσος ὁ ἀριθμὸς. Κοιτάξτε ἐδῶ ἔκφραση· ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγγέλων εἶναι ὅσος ὁ ἀριθμὸς! Δηλαδή βάλτε σ' ἓναν πίνακα τὴ μονάδα, καὶ βάλτε δίπλα ἓνα μηδέν· θά κάνετε τό δέκα. Ἄν βάλετε δύο μηδενικά, θά κάνετε τό ἑκατό. Ἄν τρία, θά κάνετε τό χίλια. Ἄν βάλετε στοῖς πλάϊ ἀπεριορίστως μηδενικά, τί ἀριθμὸ θά

26. PG 94, 872C.

27. PG 94, 873A.

φτιάξετε; Θά φτιάξετε έναν τρομακτικά μεγάλο αριθμό. Θά λέγαμε λοιπόν ότι δέκα στήν νιοστή δύναμη εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν ἀγγέλων. Ἄπειρος, μέγας ἀριθμός! Μέγας! Πόσος λοιπόν εἶναι ὁ ἀριθμός τῶν ἀγγέλων; Ὅσος ὁ ἀριθμός!²⁸

Καί συμπληρώνει: «Ἐπρεπε γὰρ πρῶτον τὴν νοερὰν οὐσίαν κτισθῆναι, καὶ οὕτω τὴν αἰσθητήν, καὶ τότε ἐξ ἀμφοτέρων τὸν ἄνθρωπον»²⁹. Αὐτό πού ἦδη σᾶς εἶπα· ἔπρεπε νά γίνει πρῶτα ἡ πνευματική οὐσία, μετὰ νά γίνει ἡ ὑλική οὐσία, ὁ κόσμος, καὶ μετὰ νά γίνει ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος περιέχει καὶ τίς δυό.

Καί ἐδῶ γίνεται πιά ἡ ἀναφορά στὸν διάβολο: «Ἐκ τούτων τῶν ἀγγελικῶν δυνάμεων πρωτοστάτης

28. Ρωτάει ὁ μέγας Ἀθανάσιος: «Πόσος δὲ ἄρα τῶν ἀγγέλων ὁ ἀριθμὸς ὑπάρχει ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀνθρωπότητος;» καὶ ἀπαντᾷ: «Οἱ μὲν φασιν ἐνενήκοντα ἐννέα μέρη εἶναι τοὺς ἀγγέλους πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀνθρωπότητος, κατὰ τὴν παραβολὴν τοῦ Κυρίου τῶν ἑκατὸν προβάτων· ἄλλοι δὲ ἐννέα κατὰ τὴν παραβολὴν τῶν δέκα δραχμῶν. Ἔτεροι δὲ ἰσαριθμοὺς λέγουσι τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς ἀγγέλους, φέροντες εἰς μαρτυρίαν τό· Ἔστησεν ὅρια ἐθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ.» (PG 28, 601D-604A). Στὴ Βίβλο οἱ ἄγγελοι παρουσιάζονται πολυπληθεῖς. Συγκεκριμένα, ὁ προφήτης Δανιὴλ ἀναφέρει: «ποταμὸς πυρὸς εἶλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ· χίλια χιλιάδες ἐλειτούργουν αὐτῷ, καὶ μύρια μυριάδες παρειστήκεισαν αὐτῷ· κριτήριον ἐκάθισε, καὶ βίβλοι ἠνέωχθησαν» (7, 10), ἀλλὰ καὶ οἱ εὐαγγελιστές Ματθαῖος (26, 53) καὶ Λουκᾶς (2, 13), ὅπως καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Εβρ. 12, 22-23) καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Αποκ. 5, 11). Ἀκόμα, στὴ θεία Λειτουργία τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου διαβάζουμε: «...καίτοι σοι παρεστήκασιν χιλιάδες ἀρχαγγέλων καὶ μυριάδες ἀγγέλων, τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφίμ, ἑξαπτέρυγα, πολυόμματα, μετάρσια, περυσία.» (ἐκδ. Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα 2009, σ. 110).

29. PG 94, 873B.

τῆς περιγείου τάξεως, καὶ τῆς γῆς, τὴν φυλακὴν ἐγχειρισθεὶς παρὰ Θεοῦ, οὐ φύσει πονηρὸς γεγονώς, ...καὶ πρῶτος ἀποστάς τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ κακῷ ἐγένετο»³⁰, δηλαδή ὁ διάβολος καὶ οἱ δαίμονες.

Προσέξτε ἐδῶ τί λέει. Ἀπὸ αὐτὲς τίς ἀγγελικὲς δυνάμεις, τὸ ἓνα δέκατο ἀποστάτησε ἀπὸ τὸ ἀγαθόν· γι' αὐτό εἶναι ἑννέα τὰ ἀγγελικὰ τάγματα. Τὰ ὀνόματά τους εἶναι καταχωρημένα στὴν Ἀγία Γραφή σὲ τρεῖς τριάδες: Σεραφεῖμ, Χερουβεῖμ, Θρόνοι· Κυριότητες, Δυνάμεις, Ἐξουσίες· Ἀρχές, Ἀρχάγγελοι, Ἄγγελοι.³¹ Εἶπα ἑννέα. Εἶναι ὀνόματα τάξεων ἀγγέλων, πού εἶναι πλησιέστερα, περισσότερο ἢ λιγότερο, στὸν Θεό, καὶ ἔχουν περισσότερη ἢ λιγότερη δόξα. Ἐνα λοιπὸν ἐξ αὐτῶν τῶν ταγμάτων, ἓνα, τοῦ Ἑωσφόρου, ἔφυγε ἀπὸ τὸ ἀγαθόν.

Ἐδῶ μάλιστα λέει ὅτι ὁ Θεὸς εἶχε ἐμπιστευθεῖ σ' αὐτό τὸ τάγμα νὰ περιφρουρεῖ τὴ γῆ καὶ τὸ περιβάλλον τῆς! Θὰ ξαναδιαβάσω τὴ φράση: «πρωτοστάτης τῆς περιγείου τάξεως –περίγειος εἶναι περὶ τὴν γῆν– καὶ τῆς γῆς τὴν φυλακὴν ἐγχειρισθεὶς παρὰ Θεοῦ»· ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ ἔδωσε τὴν φύλαξη τῆς γῆς. Γιὰ σκεφθεῖτε...!

Ἀλλὰ ὁ διάβολος ἔπενε. Καὶ ὅπως λέει στὴ συνέχεια, «οὐ φύσει πονηρὸς γεγονώς· ... πρῶτος ἀποστάς τοῦ ἀγαθοῦ ἐν τῷ κακῷ ἐγένετο»³². Δέν ἦταν πονηρὸς ἀπὸ τὴ φύση του, ἀλλὰ εἶναι ὁ πρῶτος πού ἔφυγε ἀπὸ

30. PG 94, 873C-876AB.

31. Ἡ κατάταξη αὐτὴ βασίζεται κυρίως στὸν προφήτη Ἡσαΐα (6, 3), τὸν προφήτη Ἰεζεκιήλ (10, 13), τὸν ἀπόστολο Παῦλο (Κολ. 1, 16), τὸν ἅγιο Διονύσιο Ἀρεοπαγίτη (Περὶ οὐρανίας ἱεραρχίας, κεφ. ΙΕ') καὶ τὸν ὅσιο Νικήτα Στηθάτο (Φιλοκαλία, κεφ. 99).

32. PG 94, 876A.

τό αγαθό, τόν Θεό, καί βρέθηκε μέσα στό κακό, ἔγινε πιά κακός!

»Οὐκ ἔχουσι τοίνυν ἐξουσίαν κατά τινος, οὐδὲ ἰσχύιν, εἰ μὴ ἐκ Θεοῦ οἰκονομικῶς συγχωρούμενοι.» Οἱ δαίμονες λοιπόν δέν ἔχουν ἐξουσία ἐναντίον κανενός, οὔτε δύναμη, παρὰ μόνο ἀπό τόν Θεό. Δηλαδή; Ἐάν οἱ πρωτόπλαστοι δέν δέχονταν τόν διάβολο, θά μπορούσσε αὐτός νά τούς κάνει τίποτα; Τίποτα· ἀπολύτως τίποτα! «Εἰ μὴ ἐκ Θεοῦ», ἐκτός καί ἄν τοῦτο συγχωρηθεῖ, παραχωρηθεῖ ἀπό τόν Θεό κατ' οἰκονομίαν, γιά λόγους πού ὁ Θεός γνωρίζει.

»Παραχωρήσεως δὲ Θεοῦ γινομένης, καὶ ἰσχύουσι, καὶ μεταβάλλονται, καὶ μετασχηματίζονται, εἰς οἷον θέλουσι σχῆμα κατὰ φαντασίαν.»³³ Προσέξτε αὐτό. Ἐάν ὁμως γίνει ἡ παραχώρηση, τότε καί μπορούν, καί μεταβάλλονται σέ ὅποιο φανταστικό σχῆμα θέλουν. Ὅταν ὁ Θεός παραχωρήσει, τότε –αὐτό θέλω νά προσέξετε– καί μπορούν καί μετασχηματίζονται –ἐδῶ θά δοῦμε τώρα πῶς ἔγινε ὁ διάβολος φίδι– παίρνοντας ὅποιο σχῆμα θέλουν· ἀλλά εἶναι σχῆμα φανταστικό· δέν εἶναι πραγματικό.

Βέβαια, σήμερα δέν θά ποῦμε ἀκριβῶς γιά τό φίδι αὐτό, γιατί ἡ ὥρα πέρασε, ἀλλά μᾶς ἀνοίγει τόν δρόμο νά καταλάβουμε τό βάθος αὐτοῦ τοῦ θέματος. Ἐνῶ μπορούσα μέ δύο λόγια νά σᾶς τό ἐξηγήσω καί νά προχωρήσω πιό κάτω, δέν τό ἔκανα ὁμως γιατί ἤθελα νά πάρετε μία εἰκόνα γιά τό τί εἶναι οἱ δαίμονες καί τί εἶναι οἱ ἄγγελοι.

»Καὶ τὰ μὲν μέλλοντα, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι, οὐδὲ οἱ

33. PG 94, 877A.

δαίμονες οἶδασιν». Τά μελλοντικά δέν τά γνωρίζουν οὔτε οἱ δαίμονες οὔτε οἱ ἄγγελοι. Τό μέλλον δέν τό ξέρουν· «ὅμως προλέγουσιν· οἱ μὲν ἄγγελοι, τοῦ Θεοῦ αὐτοῖς ἀποκαλύπτοντος, καὶ προλέγειν κελεύοντος· ὅθεν ὅσα λέγουσι, γίνονται»· ὅμως προλέγουν· οἱ μὲν ἄγγελοι ὅσα τοὺς ἀποκαλύπτει καὶ διατάζει ὁ Θεός νά λένε· ἔτσι, ὅσα λένε γίνονται. Ποιός προλέγει; Ὁ Θεός· ὁ Θεός ἀποκαλύπτει στοὺς ἀγγέλους. Γι' αὐτό ὅ,τι ἀποκαλύπτουν οἱ ἄγγελοι γίνεται, ἐπειδὴ τοὺς τό εἶπε ὁ Θεός· οἱ ἄγγελοι ὅμως δέν γνωρίζουν τό μέλλον.

»Προλέγουσι δὲ καὶ οἱ δαίμονες.» Προλέγουν ὅμως καὶ οἱ δαίμονες!... στόν πνευματισμό, στό φλιτζάνι τοῦ καφέ, στή χειρομαντεία καὶ σ' ἓνα σωρό ἄλλα πράγματα. Ἐκεῖ οἱ δαίμονες προλέγουν!

Πῶς μποροῦν νά τά ξέρουν;

Δέν ξέρουν τίποτα· ἀλλά «ποτὲ μὲν τὰ μακρὰν γινόμενα βλέποντες», ἄλλοτε μὲν βλέπουν ἐκεῖνα πού γίνονται μακριά· δέν τά βλέπει ὅμως ὁ ἄνθρωπος· «ποτὲ δὲ στοχαζόμενοι», ἄλλοτε δέ γιατί τά φαντάζονται, τά ὑποθέτουν· «ὅθεν καὶ τὰ πολλὰ ψεύδονται», γι' αὐτόν τόν λόγο καὶ πέφτουν ἔξω πολλές φορές· «οἷς οὐ δεῖ πιστεύειν, κἂν ἀληθεύωσι πολλάκις, οἷω τρόπῳ εἰρήκαμεν»³⁴, σ' αὐτούς, τοὺς δαίμονες, δέν πρέπει νά πιστεύουμε, κι ἂν ἀκόμη κάποιες φορές λένε τὴν ἀλήθεια, μέ τόν τρόπο πού ἔχουμε πεῖ.

Μερικοὶ πᾶνε καὶ μαγνητοφωνοῦν κάτι δαιμονισμένες γυναῖκες, καὶ ἔπειτα κυκλοφοροῦν οἱ κασσέτες, ὅτι τάχα εἶπε αὐτό ἡ δαιμονισμένη κι εἶπε τό ἄλλο ἢ δαιμονισμένη! Σᾶς παρακαλῶ ἅς προσέξουμε· αὐτό

34. PG 94, 877B.

εἶναι μία πλάνη τοῦ σατανᾶ.

»Οἶδασι δὲ καὶ τὰς γραφάς»· γνωρίζουν ὅμως καὶ τίς Γραφές! Θυμόσαστε τί εἶχε πεῖ ὁ διάβολος στὸν Χριστό; *Εἶναι γραμμένο γιὰ σένα...*³⁵ καὶ λοιπά.

»Πᾶσα οὖν κακία ἐξ αὐτῶν ἐπενοήθη καὶ τὰ ἀκάθαρτα πάθη, καὶ προβάλλειν μὲν τῷ ἀνθρώπῳ συνεχωρήθησαν, βιάζεσθαι δέ τινα οὐκ ἰσχύουσιν· ἐν ἡμῖν γὰρ ἐστὶ δέξασθαι τὴν προσβολὴν ἢ μὴ δέξασθαι.»³⁶ Κάθε κακία λοιπόν καὶ κάθε πάθος ἀπὸ τοὺς δαίμονες ἐπινοήθηκε, καὶ τοὺς παραχωρήθηκε νὰ προσβάλλουν τὸν ἄνθρωπο· ἀλλὰ νὰ βιάσουν κάποιον εἶναι ἀδύνατον, διότι σ' ἐμᾶς ἀπόκειται νὰ δεχθοῦμε ἢ νὰ μὴ δεχθοῦμε τὴν προσβολή. Καί στοὺς πρωτοπλάστους ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα νὰ δεχθοῦν ἢ νὰ μὴ δεχθοῦν τὴν προσβολή.

Ἀφοῦ λοιπόν στὸ θέμα μας ἀνοίξαμε τὸν δρόμο καὶ εἶδαμε μερικά στοιχεῖα προκαταρκτικά, πρῶτα ὁ Θεός, τὴν ἐρχόμενη φορὰ θά δοῦμε τί ἀκριβῶς συζητήθηκε ἀνάμεσα στὸν διάβολο καὶ τοὺς πρωτοπλάστους.

Κυριακή, 12 Φεβρουαρίου 1984

35. *Ματθ.* 4, 6. *Λουκᾶ* 4, 10.

36. PG 94, 877A.